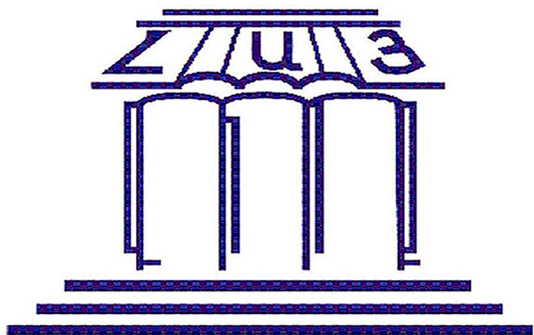

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ու պատմության իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

15706

Ա. ԱՌԱՎՅԱՆ

ՄԵԿ ՏԱՐԻ ԱՌԱՆՑ ԼԵՆԻՆԻ

ՊԵՏՏՐԱՏ

1925.

321.8

Մ-93

20 SEP 2010

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

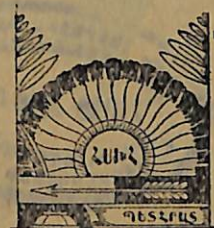
Պրոլետարները ջուրը յնքերնեցի, միացե՛ք.

321.8

Կ-93

Ա. ՄՌԱՎՅԱՆ

== Մ Ե Կ Տ Ա Ր Ի ==
ԱՌԱՆՑ ԼԵՆԻՆԻ

+3526

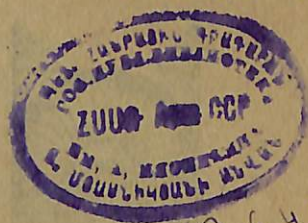
ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ—N 206.

ՅԵՐԵՎԱՆ—1925.

75706

04 JUL 2013

64686-67

(864253)

Տիրած 10,000

Պետական լիպային տպարան Յերեանում

Մի տարի առաջ, 1924 թ. հունվարի 21-ին, մեր շարքերից ընդմիջտ հեռացավ ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԻԼՅԻՉ ՌԻԼՅԱՆՈՎ—ԼԵՆԻՆԸ, Խորհրդային Միության և համայն յերկրագնդի մարանչող բանվորների ու աղքատ գյուղացիների իմաստուն առաջնորդը։ Այս կորուստը խոր սուգի մեջ գցեց աշխատավոր մարդկությանը և ուրախության առաջացրեց թշնամի բանակում, բուրժուաների, կալվածատերերի և բոլոր տեսակի շահագործողների ու նրանց ծառայողների շրջանում։

Ընկ. Լենինի մահվան օրերին ֆրանսիական բուրժուական մի հայտնի թերթ ուրախության փրփուրը բերնին այսպիսի տողեր գրեց. «Սովահար մասսաների հովվապետի մահը հուսալքում և պանիկա պիտի առաջացնի այդ մասսաների մեջ։ Սրբազան հովվապետի մահից չեն անցնի յերկար ամիսներ և նրա կառուցած արհեստական պետականությունը կը խորտակվի»։

Մոտավորապես այսպիսի խոսքերով կռաարեց ֆրանսիական բուրժուական թերթն իր ծակ մարդարեությունը։ Բուրժուա-մեղչան միլիտնավոր ֆրանսիացիներ յերևի հնվատացին այս մարդարեությունը։ Բայց այսօր, ընկ. Լենինի մահից 12 ամիս անց, նույն այդ ֆրանսիացիների և մարդարեություն անող թերթի աչքը ծակելով ֆրանսիայի մայրաքաղաք Փարիզում, նախկին ցարական գեոպանություն շենքի վրա, հպարտ ծածանում և Խորհրդային Միության կարմիր դրոշակը։

Վերջին ամիսների ընթացքում իմպերիալիստական Ֆրանսիան ստիպված եր ճանաչել Խորհրդային Միությունը և Պարիզ ընդունեց նրա լիազոր ներկայացուցիչ հին բայլշևիկ ընկ. Կրասինին:

Այս մի հատիկ փաստն ել բավական և համոզվելու համար, թե ինչքան հիմար ու անհեռատես են բուրժուական պառաված մարգարեները, յերբ նրանք փորձում են գուշակություններ անել Խորհրդային Միության ապագայի մասին:

Հակառակ բուրժուազիայի սպասումների, խորհրդային իշխանությունը ընկ. Լենինի մահից հետո ապրեց, պահպանեց իր գոյությունը, և այս մի տարվա ընթացքում ունեցավ թե քաղաքական և թե տնտեսական ու կուլտուրական ֆրոնտներում մեծ գրավումներ, անջնջելի հաղթանակներ: Այդ ստիպված յեղավ խոստովանել անգամ անգլիական հայտնի կապիտալիստ Ուրկվարտը:

Բայց խորհրդային իշխանությունը դեռ շատ անելիք ունի: Մեր թշնամիներից ավելի մենք ենք դիտակցում մեր պակասությունները, մեր անելիքները:

Իսկ այսօր, ընկեր Լենինի մահվան տարեդարձին, պետք է նայենք մեր շուրջը, կշռենք շրջապատի պայմանները, հաշվի առնենք ունեցած գրավումները, նիշենք հետագա անելիքները:

Մի քիչ զրազվենք այդ աշխատանքով:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԻՋԱԶԳՈՅԻՆ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ընկ. Լենինի մահից ընդամենը մի քանի օր հետո անգլիական նոր կառավարությունը, վորի վարչապետն եր մենշևիկ Ռամզեյ Մակդոնալդը, իրավաբանորեն ճանաչեց խորհրդային իշխանությունը: Այս ակտից քիչ անց նույնպիսի հայտարարություն կատարեց նաև Իտալիայի ֆաշիստական կառավարությունը: Մինչ այդ խորհրդային իշխանությունն իրավաբանորեն ճանաչված եր մի շարք փոքր ու միջակ պետությունների կողմից միայն, յեթե չհաշվենք Գերմանիան, վորի քաղաքական կշիռն այժմյան Յեվրոպայում մեծ չէ: Այսպիսով տեսնում ենք, վոր չնայած բուրժուական թերթի վերը հիշած և ուրիշ նման գուշակությունների, անգլիական և իտալական իրատես կառավարությունները հրաժարվում են իրենց անցյալ բացարձակ ժխտողական քաղաքականությունից և ընդունում խորհրդային իշխանության որինականությունը: Խորհրդային Միության տնտեսական անըսպառ հարստությունները (վոր դեռ չեն ոգտագործվում), նրա համառ գոյությունը, տնտեսական կյանքի վերականգնման գործում ունեցած հաջողությունները, Կարմիր Բանակի ուժը և այլն—այդ բոլորը այնքան համառ փաստեր են, այնքան համոզիչ յեվրոպական բուրժուազիայի համար, վոր նա լսում է իր շահերի լեզվին և դիպլոմատիական-տնտեսական նորմալ հարաբերությունների ձեռք մեկնում բայլշևիկներին:

Իսկ յերեկ նույն այդ բայլշևիկներին բուրժուա-

կան թերթերը նկարագրում եյին վերպես «բարբա-
րոսների, ավազակների» և այլն:

Խորհրդային Միութիւնը ճանաչելու ամենից հա-
մառ հակառակորդը ֆրանսիական բուրժուազիան եր:
Բայց նա ևս զիջեց: Սնցած աշնանը Ֆրանսիայում
կառավարութեան գլուխ անցավ բուրժուական ձախ
բուկը Երրորդի ղեկավարութեամբ. այդ կառավարու-
թեանը պաշտոնապես ճանաչեց բանվորա-գյուղացիա-
կան իշխանութիւնը: Ֆրանսիան Արևմտյան Յեղ-
րոպայի վերջին խոշոր պետութիւնն եր, վոր պրոլե-
տարիատի ղեկաւարտութեան ուղիւն ըն-
դունեց:

Խորհրդային իշխանութիւնն ամբողջ յոթ տարի
կյանքի և մահու համառ կռիւ մղեց բուրժուական աշ-
խարհի դեմ: Պաշարման, զինական միջամտութեան
(ինտերվենցիա) տնտեսական բոյկոտի այն քաղաքա-
կանութիւնը, վոր իմպերիալիստական պետութիւն-
ները մղում եյին առաջին սոցիալիստական հանրա-
պետութեան դեմ—խորտակւեց: Այդ քաղաքականու-
թեանը տեղի տւալ «նորմալ հարաբերութիւններ»
քաղաքականութեան:

Այդպես եր գրութիւնը 1924 թ. աշնան սկզբին:

Բայց անմեղ ու անհեռատես պիտի լինել կարծելու
համար, թե հնարավոր ե ամբողջովին ու լիովին, տե-
վականորեն, ընդմիջտ «նորմալ հարաբերութիւններ»
ստեղծել Խորհրդային Միութեան և իմպերիալիստա-
կան աշխարհի միջե: Այդ անհնար ե, վորովհետե խոր-
հրդային իշխանութիւնն ու իմպերիալիստական սիստե-
մը մեկը մյուսին հակադիր, մեկը մյուսին ջնջող յե-
րեւոյթներ են: Այդ բխում և նրանց ելութիւնից:

Խորհրդային Միութեան գոյութեան փաստը մեծ
վտանգ և իմպերիալիզմի համար:

Այդ ազգպես և և գրանով ել պիտի բացատրել
այն, վոր վերջին ամիսների ընթացքում բուրժուական
Յեւրոպայում տեսնում ենք մի նոր ալիք՝ ռեակցիա,
հակախորհրդային ու հակակոմունիստական մի ուժեղ
շարժում: Այդ շարժման գլուխ և անցել անգլիական
պահպանողական կառավարութիւնը, վորը ամենահե-
տադեմ ու կատաղի, ջինգոյական տիպի իմպերիա-
լիստների կառավարութիւնն ե: Բուլգարիի այս կառա-
վարութիւնը հրաժարվեց իրեն նախորդ մենշևիկյան
«բանվորական» կառավարութեան դիրքից Խորհրդա-
յին Միութեան վերաբերմամբ և ըսնեց բացասական
քաղաքականութեան ուղի: «Զենովեի նամակ» խար-
դախ պատմութեամբ ընտրական պրովակացիա առա-
ջացնելով և տիրանալով կառավարական գահին, ան-
գլիական պահպանողականներն այսոր ըստ յերևոյ-
թին փորձ են անում համաերոպական մի ընդհանուր
ֆրոնտ կազմել Խորհրդային Միութեան դեմ:

Նրանք ուզում են վերականգնել Կերզոնի և Պու-
անկարեյի սնանկացած քաղաքականութիւնը:

Բուլգարիի կառավարութեան հակախորհրդային
քաղաքականութիւնը, ի միջի այլոց, հետևանք ե նրա,
վոր Սնգլիայի զաղութային շահերը լուրջ վտանգված
են: Սնգլիական իմպերիալիստները շատ լավ գիտակե-
ցում են, վոր յերեկվա նման ապահով չեն նրանց տի-
րապետութեան ղեկքերը զաղութային յերկրներում:
Անա փաստերը: Սնգլիական ինտրիգները անհաջող են
անցնում Թուրքիայում. Յեգիպտոսում սղանվեց ժե-
ներալ Լե Ստեկը. հուզված ե Միջագետքը, անգլիական

ինտրինզներով կազմակերպված շեյխ Ֆեյզալի ապըս-տամբությունը ընդեմ Պարսկաստանի ազդային կառավարության՝ խորտակվեց. նման մի ապստամբություն պարտվեց Աղվանիստանում. հեղափոխության ակիքները բարձրանում են Հնդկաստանում. Չինաստանի ազատագրական կռիվ վերջին նշանակալից դեպքերը — այդ բոլոր փաստերը լրջորեն փորձորում են անգլիական տիրապետության հիմքերը Արևելքում:

Լոնդոնի բանկիրները այդ զգուշ են: Նրանք ըզգում են և շատ լավ գիտեն և այն, վոր հեղափոխության բարձրացող Արևելքի համար Խորհրդային Միությունը բարոյական հենարան է իր անշահախնդիր քաղաքականությամբ դեպի տրորված ու հարստահարվող ազգերը: Խորհրդային Միության գյուղացիների հեղափոխական կռիվը և հաղթանակը, նրանց դաշը բանվոր դասակարգի հետ որինակ է Արևելքի գյուղացիության համար: Յեզիպտոսի, Պարսկաստանի, Հնդկաստանի ու Չինաստանի ազդային հեղափոխական բուրժուազիան անգամ, մանավանդ նրա մանր-բուրժուական թևը հակախմբերիալիստական պայքարում վորոշ չափով որինետացիա ունին դեպի խորհրդային կառավարությունը:

Խորհրդային Միությունը այն միակ ուժն է, վորն իր քաղաքական-հեղափոխական հմայքով ժողովրդների աչքում, իր անշահախնդիր քաղաքականությամբ կարող է մեծապես նպաստել և նըպաստում է այն կռիվին, վոր արևելյան ժողովուրդները սկսել են ընդեմ իմպերիալիզմի, մասնավորապես ընդեմ անգլիական իմպերիալիզմի:

Մյուսեղ և շատ գլուխը թաղված: Անգլիական

պահպանողական կառավարության նոր հակախորհրդային գծի հիմքն այստեղ պիտի փնտռել: Դրանով պիտի բացատրել, թե ինչու Բուլվինի կառավարությունը հրաժարվեց Մակդոնայդի և ընկ. Ռահովսկու ստորագրած 1924 թ. ոգոստոսի 8-ի Անգլո-Խորհրդային պայմանագրից և այն, վոր արտաքին գործերի մինիստր Չեմբերլենը ճանապարհորդություններ է կատարում դեպի Պարսիզ և Հոմ, մատերը շարժում Բալկաններում և Մերձ Բալտյան յերկրներում: Այդ բուլլորով վորձեր են արվում ընդհանուր ֆրոնտ կազմելու համար բալկանիկների դեմ:

Սակայն Խորհրդային Միությունը շատ լավ ծանոթ է Լոյդ-Ջորջի ու Կերզոնի վաղեմի այդ քաղաքականությանը: Բուլլոս հիշում ենք, վոր Հոկտեմբերյան հեղափոխության հենց առաջին ռեբերից նման քաղաքականություն էր տարվում մեր դեմ. այդ քաղաքականությունը խայտառակ կերպով հաղթվեց: Բանվորա-գյուղացիական առաջին պետությունը իմպերիալիզմի դեմ՝ մասնավորապես անգլիական «խաղաղ» ու զինական հարձակումների դեմ՝ կազմակերպեց վիթխարի դիմադրություն: Յեւ այդ կռիվում հաղթվողը խորհրդային աշխարհը չէր: Մեր հաղթանակին նպաստում էր և այն, վոր անհաշտելի հակասություններ կան իմպերիալիստական պետությունների միջև:

Խորհրդային աշխարհի վառողամաններում այսօր ավելի շատ վառող կա, քան 1918—20 տարիներին, նրա բազուկներում ավելի շատ ուժ, նրա անոսեանական միջոցներն ավելի շատ են, քան նախկին տարիներին: Մյուս կողմից մեր զաշնակիցն է բուրժուական աշխարհի պրոլետարիատը, վորը որ-որի վրա հեղափոխականանում է:

Խորհրդային Միությունը հաստատ շարունակում է ընել, Լենինի ավանդած արտաքին քաղաքականությանը՝ խաղաղ տնտեսական ու քաղաքական նորմալ վերահարաբերություն հաստատել բուրժուական պետությունների հետ, պաշտպանել Արևելքի ճնշված ժողովրդներին և բոլոր միջոցներով դիմադրել մեր դեմ ուղղված հարձակումներին:

Լավ իմանալով բուրժուազիայի անորոշակները՝ նրա հարձակումներին դիմադրելու համար կազմ ու պատրաստ պետք է ունենալ հարմիր Բանակը: Բուրժուական դիպլոմատիան հարգում է միայն ուժը, իսկ հարմիր Բանակը բավական համոզիչ ուժ է:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Խորհրդային Միությունը արտաքին թշնամիներից պաշտպանելու, նրա հետագա զարգացումն ապահովելու համար անհրաժեշտ է ունենալ վոչ միայն կարմիր բանակ, այլ և պահանջվում է զարգացնել, ամրացնել մեր տնտեսությունը՝ արդյունաբերությունն ու գյուղատնտեսությունը: Առանց տնտեսական պատվանդանի ամրացման չենք կարող ապահով դարձնել Խորհրդային Միության գոյությունը:

Անցած տարվա ընթացքում մեր տնտեսության վերականգնումն ուժեղ ու հաստատուն քայլերով զրնացել է դեպի առաջ: Չնայած մասնակի յերաշտին, չնայած վոր բուրժուական աշխարհից չստացանք և վոչ մի նյութական աջակցություն, չնայած մի շարք ուրիշ հանգամանքների գոյության, բայց և այնպես

մեր տնտեսական զարգացումը անցած տարվա ընթացքում ունի շոշափելի, ուրախացնող դրավումներ:

Ֆինանսները չեվ պեսական բյուջե.—Այս տարվա ընթացքում հաջողվեց վերջնականապես ամրացնել կայուն դարձնել մեր դրամը, չերվոնեցը: Դա մի այնպիսի հաղթանակ էր, վորի մասին տարի ու կես, յերկու տարի առաջ, դժվար էր յերադել անգամ: Մի տարի առաջ շրջանառության մեջ ունեյինք ընդամենը 264 միլիոն չերվոնեց ուրլի, այժմ այդ գումարը հասել է 700 միլիոն ուրլու, այսինքն ավելացել է յերկու ու կես անգամ: Կայուն վալյուտան մեղ հնարավորություն է տալիս առաջին անգամ Խորհրդային Էշխանության ժամանակ կազմել ամուր, տարեկան հաստատուն բյուջե: Համամիութենական ընդհանուր բյուջեն 1924—25 տարվա համար հավասար է 2 միլիարդ 272 միլիոն ուրլու:

Այդքան գումար մենք կարող ենք մսխել, նույն չափով ել մուտք պիտի ունենանք, քանի վոր պետական բյուջեն կազմված է առանց դեֆիցիտի: Այդ 2 միլիարդ 272 միլիոն ուրլի մուտքից միայն 340 միլիոն ուրլ. է հավաքվում գյուղատնտեսական հարկի միջոցով: 2 միլարդից ավելի պիտի հավաքենք այլ աղբյուրներից: Մյուս հարկերից մուտք սպասվում է մոտ 1 միլիարդ ուրլ.: Բոլոր հարկերի գումարը բաժանելով ժողովրդի թվի վրա՝ մարդագլուխ գալիս է 7 ուրլ., այն ինչ պատերազմից առաջ ուսական կայսրության ամեն հպատակ հարկ էր տալիս 11 ո. 20 կոպեկ: Մնացած 1 միլիարդը պիտի գանձվի պետական ձեռնարկություններից, արտաքին առևտրից, յերկաթուղուց և այլն:

Պետական ծախսերի մեջ, համեմատած նախկին տարիների հետ, նկատելի տեղ է բռնում ժողովրդական լուսավորությունը, վորին հատկացվում է 250 միլիոն ուրլի: (Խորհրդային Հայաստանի բաժինը Խ. Ս. Հ. Միության յեղքի մեջ հասնում է 12 միլիոնի): Ընդհանուր առմամբ Խորհրդային Միության պետական բյուջեն, համեմատած նախկին տարիների հետ, ավելանում է 350 միլիոնով կամ 20 տոկոսով: Այսպիսով ունինք հավասարակշռված պետական յեղ ու մուտք և բոլորովին հրաժարվել ենք եմիսիայից, նոր թղթադրամ պատրաստելու իրավունքից:

Կայուն դրամական սխտեմ և ամուր, հաստատուն պետական բյուջե, ահա այն խոշոր գրավումը, վոր մենք ունինք այս տարի և վորը հիմք դարձնելով կարող ենք լուրջ կերպով վարդապետել խորհրդային արդյունաբերությունը:

Արդյունաբերության յեղքի գլխավոր նշուղը կազմում են մանվածքագործությունը, մետաղարդյունաբերությունը և վառելիքի՝ նավթի ու քարածուխի արտադրությունը:

Արդյունաբերության այդ յերեք գլխավոր ճյուղերի վարդապետան նշանները հանրապետության արտադրականի ընդհանուր առաջադիմության նշան կարող են համարվել:

Մանվածքի արդյունաբերության ճյուղի արտադրում է առաջին անհրաժեշտության իրեր, վորոնց սպառումը բարձրանում է այն չափով, ինչ չափով վոր բարձրանում է ժողովրդի բարեկեցությունը:

Ահա մի քանի թվեր մանվածքի արդյունաբերության մասին: 1920 թ. մանվածքի գործն ընկել էր

5 տոկոսի, նախապատերազմական վիճակի հետ համեմատած: Այժմ նա բարձրացել է 55 տոկոսի: 1920 թվին գործող իրիկների թիվը 300 հազար էր, 1921-22 տարիներին մոտ 2 միլիոն, 1923-24 թ.—3 միլիոն: Իսկ 1924-1925 թ.—չորս և կես միլիոն. 1920 թ. գործածվել է մոտ 800 հազար փութ մանվածք, 24 թ. 6 միլիոն փութ, իսկ 24-25 թ. հարկավոր է 9 միլիոն փութից ավելի: 22-23 թ. պատրաստվել է 650 միլիոն մետր չիթ, 24-25 թ. 1 միլիարդ 300 միլիոն մետր: Նույնպիսի թվեր ունինք նաև վուշի ու բրդի գործվածքների վերաբերմամբ:

Մանվածքի արդյունաբերությունը կատարյալ լարվածության հասցնելու համար այս տարի Ամերիկայից պիտի ներմուծենք բամբակ մոտ հարյուր միլիոն վոսկի ուղլու արժողությամբ:

Դեռ շատ անելիք ունինք այս ասպարիզում: Պատերազմից առաջ նախկին ուսական կառավարության մեջ մարդագլուխ սպառվում էր 25-27 արշ. չիթ. այժմ մենք պատրաստում ենք ընդամենը 12-13 արշին. իսկ Յևրոպայում սպառում են մինչև 50 արշին: Պարզ է, վոր շատ ու շատ անելիք ունինք այս տեղ:

Խորհրդային Հայաստանում (Լենինականում) նույնպես արդեն սկսել է աշխատել մի մեծ մանաբան, վորն այժմ ունի 150 բանվոր, քիչ ժամանակ հետո կունենա 400, իսկ մի տարուց հետո ել աշխատանք կառ մի քանի հազար բանվորների: Լենինականի մանաբանը պիտի այնպես դրվի, վոր կարողանա սպառել Հայաստանի ամբողջ բամբակը, Լենինականի մանաբանը Հայաստանը նվեր է ստացել Իվանո-Վազնիսեականի բանվորներից:

Մեծալագործակաճ արդյունաբերությունը միապետութեան ժամանակ աշխատել և զլիափութապէս յերկաթուղիներէ, նավագնացութեան և ռազմամթերքի պատրաստութեան համար:

Նախապատերազմական շրջանի չափերով այժմ պատկեր տալ յերկաթուղիներէ կամ ռազմական կարիքներէ համար անկարող ենք, միջոցներ չունինք: Ահա թե ինչու մեծ զժվարութեաններէ հետ և կապւած մետալարդյունաբերութեան բարձրացման խնդիրը: Սակայն և այնպէս այս ասպարիզում նույնպէս ունինք շոշափելի գրավումներ:

Անցած տարի մետալարդյունաբերութեանը կատարել և 195 միլիոն ռուբլու աշխատանք, այս տարի նրա ծրագիրն և 273 միլիոն, հաշված նախապատերազմական գներով: Յեթե այս գումարը վերածենք այժմյան դներէ՝ կստանանք մոտ 400 միլիոնի աշխատանք: Այս տարի մետալարդյունաբերութեանը տըրւում և 40 միլ. ռուբ. նպաստ և 60 միլ. ել վարկ պետական բանկի միջոցով:

Հայաստանի պղնձահանքերի և գործարանների վերականգնումը մտել և մետալարդյունաբերութեան բարձրացման ընդհանուր ծրագրի մեջ: Ալաւերդու և Ղաթարի (Ջանդեղուրի) պղնձահանքերի համար Խորհրդային Միութեան միջոցներից հատկացված և մեկ միլիոն 100 հազար ռուբլի: Այդ գումարով բանի կը դրցվի Հայաստանի արդյունաբերութեան համար այնքան մեծ նշանակութեան ունեցող այդ հանքերը:

Այժմ Ջանդեղուրի հանքերում աշխատում են 600 բանվոր, իսկ մոտ ամիսների ընթացքում այդ թիվը պետք և կրկնապատկվի:

Պղնձի արտադրութեան և մշակման գործը մոտ առնչութեան ունի ելեկտրոֆիկացիայի հետ: Խորհրդային Միութեան բոլոր անկյուններում կատարվում և յետանդուն աշխատանք այս ուղղութեամբ: Խորհրդային Հայաստանը նույնպէս մեծ աշխատանքներ և կատարել այս մտքով: Յերևանի հիդրոէլեքտրոկայանի կառուցումը մոտ և ավարտման. նա պիտի բացվի այս տարվա ամառը և կունենա առայժմ 2500, իսկ մոտ ապագայում 7000 ձիու ուժ:

Ծրագրվում և նոր կայարանի կառուցումը Լենինականում 3000 հազար ձիու ուժով: Իջևանի գավառում և մի քանի ուրիշ վայրերում ծրագրվում են հիդրոէլեքտրական կայարանների կառուցել:

Ընկ. Լենինի ծրագիրը՝ յեկեքտրոֆիկացիայի յենթարկել Խորհրդային Միութեանը՝ հաստատուն քայլերով իրականացվում և:

Նավթ, Բարաճուխ.—Վառելիքի այս յերկունյութերով շատ հարուստ և Խորհրդային Միութեանը: Մի քանի տարի առաջ վառելիքի կրիզիսը ծանրադույն խնդիր էր, բայց այժմ նա լուծված և հիմնովին, այնքան, վոր նավթի ու քարածուխի մեծ ավելցուկներ ունենք արտահանելու համար: Գարաճուխ 1922 թ. արտադրել ենք 525 միլիոն փութ: 1923 թ. 746 մ. փ. 1924 թ. 902 միլիոն փութ և 1925 թ. ծրագիր ունենք 934 մ. փ.: Այս քանակը միանգամայն բավ է ներքին կարիքների և վորոշ չափով ել արտահանելու համար: Նավթ 1922 թ. արտադրվել և 296 միլիոն փութ, 1923 թ. 330 միլիոն փութ, իսկ 1924 թ. 365 մ. փ.: Իսկ 1925 թ. 411 մ. փ., վորից տասնյակ միլիոն փութ կարող ենք արտահանել:

Ընկ. Կամեններ տնտեսական խնդիրները նվիրած իր վերջին ճառերից մեկում ասում է, «Անցած 1924 թ. հոկտեմբեր ամիսը պիտի համարել ուկրադային, գերազանց իր արդյունքներով մեր տնտեսության համար: Այդ հոկտեմբեր ամսին թե արտադրության ասպարեկում, թե առևտրական շրջանառության ու յերկաթուղիների, և թե ապրանքների տարածման ասպարեկում մենք հասել ենք այնպիսի բարձր չափերի, վոր պիտի յերևեր չի յեղել խորհրդային իշխանության ժամանակ»: 1924 թ. հոկտեմբերի թվերը համեմատած 1923 թ. հետ բարձր են 40 տոկոսով: Ընկ. Կամեններ իրավաչորրեն յեղրակացում է. «Մենք նկատում ենք, վոր, այստեղ վոչ թե ինչ վոր պատահական յերևույթ է, այլ սխառեմատիկ, ննչեղ արդեն վորոշակի կերպով արտահայտված վերականգնումն ժողովրդական տնտեսության արդյունաբերության բարձրացումը, յերկաթուղիների կանոնավորումը, ապրանքների շրջանառության և առևտրական գործարքների մեծացում և այլն: Դրան զուգընթաց նկատվում է հաջողությունների պրոցես նաև աշխատավարձի շրջանում, կատարվում է նաև աշխատանքի արտադրականության բարձրացում: Յեվ այդ բոլորը կատարվում է այն խոր ճեղքվացքի ֆոնի վրա, վոր առաջագրեց յերաշտը մեր ժողովրդական տնտեսության մեջ»: Արդյունաբերության ասպարեկում այս մեկ տարվա ընթացքում, յերբ չի յեղել այլ ևս ընկ. Լենինի անմիջական ղեկավարության խորհրդային իշխանությունն ունի, ինչպես տեսանք, շուշափելի, բավական շոշափելի արդյունքներ:

Այժմ անցնենք մեր ժողովրդական տնտեսության մյուս հիմնական ճյուղին:

Գյուղատնտեսություն.— Խորհրդային Միության բնակչության 85 տոկոսը, 130 միլիոնից մոտ 100 միլիոնը, պարտավոր է հողագործությանը: 100 միլիոն գյուղացիների տնտեսությունը մեր ժողովրդական տնտեսության հիմնական բազան է, վորը իմպերիալիստական պատերազմի և քաղաքացիական կռիվների ընթացքում ամենախորը անկման վիճակի հասավ: Բայց սկսած 1922 թ. գյուղատնտեսությունը անընդհատ վերականգնում է, թեպետ և ունեցանք 1921 թ. մեծ և 1924 թ. վորք, բայց և այնպես բավական զգալի, յերաշտները: Նախապատերազմյան վիճակի հետ համեմատած հողագործությունը (հաշվելով բերքի քանակը) առնվազն 70 տոկոսով, իսկ ցանքսերի տարածությունը 88 տոկոսով վերականգնված է, այն ինչ արդյունաբերության վերականգնումը արտահայտվում է առայժմ միայն 50 տոկոսով: 1923-24 թ.թ. Խորհրդային Միության մեջ ցանքսերի տարածությունը աճել է 7,1 տոկոսով: 1924-25 թ. աշնանացանը, նախնական տվյալների համաձայն՝ աճել է 5 տոկոսով՝ համեմատած նախկին տարվա հետ: Ցանքսերի աճման ընդհանուր յերևույթի հետ միաժամանակ նկատվում է նաև կուլտուրական բույսերի ցանքսերի աճումը: Այս տեսում ենք նաև Հայաստանում, ուր խաղողի և առանձնապես բամբակի մշակությունը հսկայական քայլերով առաջադիմում է: Բամբակի ցանքսի տարածությունը 1922 թ. հավասար եր' 500 զեսյատինի, 1923 թ. 4,500 զ., իսկ 1924 թ. 15 հազար զեսյատինի:

Ազրբեյջանում, Թուրքեստանում նույնպես բամբակագործությունը շատ արագ կերպով զարգանում է: Արագ կերպով առաջադիմում է նաև վուշի և կանեփի մշակությունը Ռուսաստանում:

Միաժամանակ նկատվում է նաև գյուղատնտեսական կուլիկտիվ տնտեսությունների և կոոպերացիայի զարգացումը: Նրանց առաջադիմում մասին վկայում են այս թվերը. կուլիկտիվ տնտեսությունների և կոոպերա-

տիֆլերի թիվը 1921 թ. հավասար եր 13 հազարի, 22 թ. 18 հազար, 23-ին 25 հազար, իսկ 1924 թ. հուլիսին արդեն 31 հազար: Խորհրդային Հայաստանում միայն կաթնատնտեսական արտեղների թիվը արդեն հասնում է 38, իսկ մյուս տեսակի՝ գյուղատնտեսական ընկերությունների հետ միասին գյուղատնտեսական կոոպերատիվների ընդհանուր թիվն է 70:

Ընդհանուր առմամբ գյուղատնտեսությունը վիճակը այս պատկերով է ներկայանում. ցանքների տարածությունը աճում է, գյուղատնտեսությունը կուլտուրան բարձրանում է, աղքատ և միջակ գյուղացիությունը մեծ ձգտում է ցույց տալիս դեպի կոլեկտիվ և կոոպերատիվ տնտեսություններ: Գյուղացիությունը արդեն ձեռք է բերել բարեկեցություն: Դրա լավ նշան կարող է համարվել ապրանքների այն մեծ պահանջը, վոր արդեն ունի գյուղը: Ամենուրեք զգացվում է ապրանքների սով: Ամուր վալյուտան, հացի գների բարձրացումը և տեխնիքական բույսերի՝ խաղողի, բամբակի, վուշի այս տարվա լավ բերքը բարձրացրել է գյուղացու գնողական ընդունակությունը: Գյուղացին ունի ապրանքների հետզհետե բարձրացող պահանջ—ահա հենց այդ հողի վրա ել կատարվում է քաղաքի արդյունաբերություն բարձրացումը, վորի ընթացքը հետզհետե պիտի արագանա դուզընթաց հողագործություն բարձրացման ընթացքին:

Սակայն գյուղացիների մեծամասնության միջակ և աղքատ տարրերի տնտեսությունը վիճակը դեռ շատ հեռու չէ բավարար լինելուց: Աղքատ գյուղացիների մի ստվար մասը չունի շնչավոր և անշունչ ինվենտար, նույնը պիտի ասել վորոշ ափով նաև միջակների մասին: Հողագործությունը վերականգնելու և նրա կուլտուրան բարձրացնելու խնդիրը հիմնական, հերթական մի խընդիր է, վորը դեռ սպասում է իր լուծման:

Այդ խնդրի լուծման ամենակարճ ուղին է՝ սուղ գյուղացիներին եփան վալի: Մինչև այժմ խորհրդա-

յին Միություն կառավարությունը գյուղատնտեսական վարկի համար բաց է թողել 125 միլիոն ուրբ., իսկ տեղական օրգանները և գյուղացիներն ընդամենը 35 միլիոն, վորից միայն 5 միլիոն են գյուղացիք մտցրել: Տեսնում ենք, վոր գյուղացիների մոծած բաժինը չնչին է, այն ինչ պատերազմից առաջ համապատասխան թվերի փոխհարաբերությունն այլ եր:

Սու մեկն հունվարի 1915 թ. գյուղատնտեսական կոոպերացիայի հիմնական կապիտալի մեջ կառավարությունն ուներ 115 միլ. ուրբի, իսկ կողմնակի աղբյուրներից կար 800 միլ. ուրբի: Այս թվերից պարզ է, վոր գյուղատնտեսական վարկի մեծացման գործում ամենամեծ մասնակցություն պիտի ցույց տա գյուղացիությունը: Կառավարությունն այս նպատակի համար անսահման քանակով դրամ տալ չի կարող, վորովհետև չկա:

Գյուղատնտեսական վարկը ստիպել է, բայց յեղածն ել լավ չի կազմակերպված և նրանից հաճախ ոգտվում են վոշ թե աղքատ կամ միջակ գյուղացիները, այլ կուլակները, գյուղի ունեւորները: Այս յերեվույթի դեմ կալելու միջոցն այն է, վոր գյուղի խորհրդային տարրերը՝ աղքատ և միջակ գյուղացիները կազմակերպվեն, վոր նրանք ցուցահանեն ինքնագործունեություն: Աղքատ և միջակ գյուղացիների կոոպերացումը և նրանց ակտիվ մասնակցությունը գյուղական խորհրդի աշխատանքներին պիտի առաջ տանել: Կոոպերացիա և խորհուրդ—ահա այն նախնական բջիջները, ուր պիտի արտահայտվի գյուղի հասարակական յեռանդը, գյուղի խորհրդային տարրերի ինքնագործունեությունը:

Խորհրդային իշխանություն 8-րդ տարում Ռուսաստանում և 4-րդ տարում Հայաստանում, ընկ. Լենինի մահից մի տարի հետո՝ Կոմունիստական Կուսակցությունը և խորհրդային իշխանությունը սկսել են գյուղում տարվող աշխատանքի նոր շրջան: Աշխատանքի

այս նոր շրջանի հրամայական պահանջն է՝ կազմակերպել գյուղի աղքատ և միջակ տարրերի ինքնագործունեությունը կոոպերատիվ և խորհրդի շուրջը: Միայն այն դեպքում, յերբ գյուղացիությունը (հարկավ նրա աղքատ և միջակ տարրերը) կը կազմակերպվի ու յեկեվան կրերի ինքնագործունեություն, յերբ կոոպերատիվ և խորհրդի ընթացքում կցուցանի հարկավոր չափով ակտիվություն, միայն այդ դեպքում գյուղի տնտեսական կուլտուրական դարգացումը կարագանա: Գյուղացիությունը պիտի իր իսկ ձեռքերով նպաստի գյուղատնտեսական կուլտուրայի բարձրացմանը, կազմակերպի պետություն կառավարելը: Յեվ այս մտքով դեռ հակայական անելիքներ կան:

Կոմունիստական Կուսակցությունը և խորհրդային իշխանությունն այժմ այդ քաղաքականությունն են վարում գյուղում, առաջնորդվելով լենինյան ավանդներով: Ընկ. Լենինն եր, վոր իր քաղաքական—հեղափոխական գործունեության հենց առաջին որերից չեր հոգնում քարոզելուց, վոր պրոլետարիատի հեղափոխական կռվի ամենալավ դաշնակիցը աղքատ և միջակ գյուղացին է, վոր չենք կարող անտեսել գյուղացիության շահերը, նրա բազմապիսի պահանջները: Հոկտեմբերյան հեղափոխության հաղթանակը և նրա հետագա զբաղումները հենվում են և կարող են հենվել պրոլետարիատի և աղքատ ու միջակ գյուղացիների դաշնակցության վրա: Առանց այդ դաշնակցության պրոլետարիատը չի կարող իր զիջատությունի հարատևությունն ապահովել: Լենինյան հեղափոխական ուսմունքը այս է մեզ թելադրում: Այս գիտակցությամբ և, վոր խորհրդային իշխանությունն այսօր իր քաղաքականության դեմքը դարձրել է դեպի գյուղը, դեպի աղքատ և միջակ գյուղացիների կազմակերպման ու ինքնագործունեության աշխատանքը:

Ընկ. Լենինը առաջինն ևր Մարքսի աշակերտներից, վոր ամբողջ մեծությունը առաջադրեց և թևորիա-

պես ու գործնականապես ճշտորեն լուծեց այն խնդիրը, թե գյուղացիությունն ինչ դեր ունի կոմունիստական հեղափոխության մեջ: Ընկ. Լենինի մահից հետո նրա ժառանգ կոմունիստական Կուսակցությունը շարունակում է նրա ուղին:

Խորհրդային Միության մասշտաբով մեծ աշխատանքներ են կատարված գյուղատնտեսական կուլտուրան բարձրացնելու համար: Այդ նպատակով գործադրվեց տասնյակ և հարյուրավոր միլիոններ: 1921 թ. և 1924 թ. յերաշտից սուժած գյուղացիների տնտեսությունը փրկելու համար մտնված են բազմաթիվ միլիոններ: Վերը մենք տեսանք, վոր միայն վարկի միջոցով գյուղացիներին տրված է 125 միլիոն ուրբլի:

Խորհրդային Հայաստանի կառավարությունն իր հերթին մեծ աշխատանքներ է թափել գյուղի տնտեսությունն ու կուլտուրան բարձրացնելու համար: Հարյուրավոր վերստ յերկարություններ հին առուներ են վերակառնված ու նորերը փորված, կառավարության նյութական ոժանդակությամբ մեռած վիճակից բարձրացավ այդ գործությունը, մանավանդ բամբակագործությունը: Այս տարվա համար ունինք 800 հազար ուրբլի վոռոգման գործի և ճահիճները չորացնելու համար: Գյուղատնտեսական կուլտուրան, մասնավորապես կաթնատնտեսությունն ու անասնապահությունը բարձրացնելու համար վերջին ժամանակներում կատարվում են յեռանդուն ջանքեր:

Ընկ. Լենինի մահվան առաջին տարեգարծի որերին Խորհրդային Հայաստանի գյուղը կատարում է խորհուրդների վերընտրություն: Կոմունիստական Կուսակցության և խորհրդային իշխանության անմիջական ղեկավարությամբ մեր գյուղխորհուրդները իրենց շուրջը կհամախմբեն աղքատ ու միջակ գյուղացիների գործոն, զիտակից տարրերը: Նրանց մոտ աշխատակցությամբ խորհուրդներն այսուհետև կրկնակի մեծ գործ կկատարեն գյուղի տնտեսական հասարակական կյանքը բարձրացնելու համար:

ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԻԼՅԵՆԻ ՄԱՀԻՑ ՀՅՈՒՆ

Ընկ. Լենինի գաղափարական ժառանգն է Կոմունիստական Կուսակցությունը, պողպատե Ռ. Կ. Պ., վորի մեծ դարձրին եր Վլադիմիր Իլյեչը: Կոմունիստական Կուսակցությունն է ընկ. Լենինի մարտական հեղափոխական ուսմունքի զինակիրը, խորհրդային իշխանությունյան ղեկավար ու առաջնորդ կազմակերպությունը: Յեթև ճիշտ լինելը վերը հիշված ֆրանսական բուրժուական թերթի կարծիքը, թե «Լենինը սրբազան հովվապետ էր», իսկ նրա հետևողները «սովաճար մասսաներ» — ապա ընկ. Լենինի մահը լքում, կազմալուծում առաջին հերթին պիտի առաջացներ հենց Կոմունիստական Կուսակցության շարքերում: Յեթև ճիշտ լինելը և այն կարծիքը, թե ընկ. Լենինի մոտիկ աշխատակիցներն ու աշակերտները կարող են յենթարկվել այլասեմունքի ու իրենց հետ այլասեմել և ամբողջ կուսակցությունը, կատարել որհասական սխալներ, յեթև կուսակցական ուղղվիցիայի այս կարծիքը ճիշտ լինելը, ապա այս մի տարին ել բավական էր, վորպեսզի կուսակցության մեջ սկսվեր կազմալուծում, մտքերի շփոթություն, շարքերի մեջ տատանում:

Պատկերը բուրբուլին հակառակն է: Ընկ. Լենինի մահը խորը ցնցեց անկուսակցական բանվորների մասսաներին և սկսվեց մի չտեսնված մեծ շարժում դեպի Կոմունիստական Կուսակցության շարքերը: Ծեր և յերիտասարդ, գրագետ և անգրագետ հարյուր հազարավոր բանվորներ խուռն շարքերով բախեցին կուսակցության դռները: Ընկ. Լենինի մահով կուսակցության մարմնի վրա առաջացած մեծ բացը յեկան ծածկելու հարյուր հազարավոր պրոլետարներ: Դա արհեստական, շինծու, վերուստ թելադրված շարժում չէր, այլ խորը որդանական, տարբերային մի հոսանք, վոր սկսվեց բանվորական զանգվածների ծալքերում:

Լենինյան գորակոչը. — Ընկ. Լենինի մահվան և

թաղման պատմական որերից հետո մինչև մայիսի մեկը, այսինքն ընդամենը յերեք ամիսների ընթացքում 258 հազար բանվոր հայտարարություն տվին կուսակցության մեջ մտնելու համար: Այս թվից 128 հազարը (վորից 278 բանվոր Հայաստանում) բավարարեցին այն բուրբ պահանջներին, վոր ունի կուսակցությունը նրա շարքերը մանեկ ցանկացողներից և գրվեցին կուսակցության անդամի թեկնածուներ: 128 հազար բանվոր, դա մի հսկայական բանվորական զորաբանակ էր, վոր յեկավ մտավ մեր կուսակցության մեջ: Հիշենք, վոր առ 1-ն հունվարի 1924 թ. կուսակցության անդամ բանվորների թիվը հասնում էր 150.238-ի, իսկ թեկնածուների թիվը 46.101-ի, ընդամենը 196.339. դա կազմում էր կուսակցության անդամների և թեկնածուների ընդհանուր թվի 44 տոկոսը:

Կուսակցության անդամ մյուս սոցիալական խմբերը կազմում էին մեծամասնություն՝ գյուղացիները 28,8%⁰, ծառայողները և այլն — 27,2%⁰ — ընդամենը 56 տոկոս:

Լենինյան զորակոչը պատկերը փոխում է. 1924 թ. մայիսի 1-ին բանվորների տոկոսը կուսակցության մեջ, հաշվելով նաև լենինյան զորակոչը, հասնում է արդեն 55,4 տոկոսի, գյուղացիների տոկոսը իջնում է 23-ի, իսկ ծառայողներին և այլն 21,6%⁰: Այս թվերը բավական սերճախոս են և վկայում են կուսակցության բանվորական կադրերի անընդհատ շատացման մասին:

Լենինյան կուսակցության ուժի և կենսունակության մի ուրիշ զորեղ ապացույց կարելի յե համարել այն խիստ ու միաբան դիմադրությունը, վոր տվավ մեր կուսակցությունը նրա հիմունքը՝ լենինիզմը վերաբնակության, ռեվիզիոնիստ յենթարկելու փորձին: Բայլ շեղմի հիմքերը տատանելու այդ փորձը կուսակցության կողմից յենթարկվեց բուռն դատապարտության: Կուսակցությունը մեռնում է հաստատուն իր գրանիտի պատվանդանի՝ լենինիզմի վրա:

ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱՅԻՈՆԱԼԸ

Լենինի գմի դրոշակի տակ և այսօր զարգանում
նաև կոմունիստական խոտերնացիոնալը: Յեվրոպայի
և Ամերիկայի կոմունիստական կուսակցություններն
այսօր ապրում են մի պրոցես, վոր կոչվում է բայլն-
վիկացում: Բայլնիկացման լուզունգ ընդունեց կոմ-
ունիստական խոտերնացիոնալի 5-րդ կոնգրեսը, վոր
կայացավ 1924 թ. ամառը: Պիտի յուրացնել բայլն-
վիկյան կուսակցության թեորիան ու պրակտիկան,
նրա աշխատանքի մեթոդները, անլեզալ և լեզալ
կազմակերպության ճկուն գուզավորումը: Այդ բոլորը
յուրացնելով և գործադրելով միայն բուրժուական յեր-
կրներում պայքարող, անլուր հալածանքներ կրող կու-
սակցությունները ուժ ու կորով կստանան դիմանալու
կապիտալի հարվածներին և կազմակերպելու բանվո-
րա-գյուղացիական մասսաների գրոհը կապիտալիզմի
հիմքերի դեմ:

Լենինի գմի դրոշակի տակ Լենինգրադի և Մոսկ-
վայի բանվորները կատարեցին Հոկտեմբերյան Մեծ
Հեղափոխությունը: Լենինի գմի դրոշակի տակ այսօր
Խորհրդային Միության 130 միլիոն բանվորներն ու գյու-
ղացիները կերտում, կառուցում են իրենց սոցիալիս-
տական հանրապետությունը: Լենինի գմի դրոշակի տակ
համաշխարհային պրոլետարիատը՝ ունենալով աղքատ
գյուղացիության աջակցությունը կկատարի կոմունիս-
տական հեղափոխություն:

Այսօր, և այսուհետև ամեն տարի, կոմունիստա-
կան հեղափոխության անմոռանալի առաջնորդ Լենինի
մահվան տարեդարձը մասայական զորատեսի և զորա-
հավաքի առիթ է լինելու բուրժուազիայի բռնակալու-
թյան դեմ մարտնչող աշխատավոր մարչկություն հա-
մար:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0189409

ԳԻՆԸ 15 Կ.
